

Nr 132.

Godkänd av första kammaren den 20 april 1932.

Godkänd av andra kammaren den 20 april 1932.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av större möjlighet för skoldistrikt att vid minskning av antalet barn indraga skolor eller skolavdelningar m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

(Statsutskottets utlåtande nr 48.)

Till Konungen.

I den till riksdagen den 4 januari 1932 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1932/1933 har Eders Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen

dels, under punkt 182 av det vid statsverkspropositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag, att, i avbidan på den proposition angående beredande av större möjlighet för skoldistrikt att vid minskning av antalet barn indraga skolor eller skolavdelningar m. m., som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna det ordinarie förslagsanslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor, nu 51,000,000 kronor, till ett med 700,000 kronor till 51,700,000 kronor förhöjt belopp;

dels, under punkt 189 av nämnda statsrådsprotokoll, att, i avbidan på nyssberörda proposition,

beräkna det ordinarie anslaget till inackorderingsbidrag för vissa skolpliktiga barn inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, dock ej rikets nordligaste gränssorter, till oförändrat belopp, 548,000 kronor, samt

till inackorderingsbidrag för vissa skolpliktiga barn i andra delar av riket än nyss angivits, för budgetåret 1932/1933 beräkna ett extra anslag av 15,000 kronor;

dels ock, under punkt 190 av samma statsrådsprotokoll, att, i avbidan på ovan omförmälda proposition, till bidrag för anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn för budgetåret 1932/1933 beräkna ett extra reservationsanslag av 150,000 kronor.

Sedermera har Eders Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 5 februari 1932 dagtecknad proposition, nr 77, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för sistnämnda dag, föreslagit riksdagen att

dels förklara sig icke hava något att erinra mot att för beredande av större möjlighet för skoldistrikt att vid minskning av barnantalet indraga skolor eller skolavdelningar ändringar vidtagas i folkskolestadgan och stadgan angående folkundervisningen i Stockholm i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkt,

dels godkänna följande ändringar i grunderna för utgående av statsbidrag till lärare vid folkskolor och småskolor:

1. Därest skolöverstyrelsen i vederbörlig ordning medgivit befrielse från skyldigheten att anställa vikarie för tjänstledig lärare, skall det till avlönande av den tjänstledige läraren eljest utgående statsbidraget minskas med ett belopp, motsvarande vad läraren under tjänstledigheten avstått av sin avlöning.

2. Såsom villkor för erhållande av statsbidrag skall, utom annat, varom här nu ej är fråga, gälla:

a) att undervisningen vid skolan fortgår minst åtta månader om året, därest icke Eders Kungl. Maj:t genom särskilt beslut medgivit inskränkning i den sålunda stadgade undervisningstiden eller skolöverstyrelsen i vederbörlig ordning befriat skoldistriktet från skyldigheten att uppehålla undervisningen genom vikarie;

b) om bidrag sökes till nyinrättad ordinarie eller extra ordinarie lärartjänst eller till lärartjänst, som förändrats från extra ordinarie till ordinarie: att folkskolinspektören vitsordat tjänstens behövlighet,

dels höja det ordinarie förslagsanslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor, nu 51,000,000 kronor, med 700,000 kronor till 51,700,000 kronor,

dels i riksstaten uppföra det ordinarie anslaget till inackorderingsbidrag för vissa skolpliktiga barn inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, dock ej rikets nordligaste gränssorter, med oförändrat belopp 548,000 kronor,

dels till inackorderingsbidrag för vissa skolpliktiga barn, tillhörande skoldistrikt i andra delar av riket än de fyra nordligaste länen, bevilja för budgetåret 1932/1933 ett extra anslag av 15,000 kronor,

dels ock till bidrag för anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn bevilja för budgetåret 1932/1933 ett extra anslag av 150,000 kronor att utgå enligt de närmare villkor och bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehått

dels två inom riksdagen väckta, likalydande motioner (I: 293 och II: 427), i vilka motioner hemställts, att sådana föreskrifter måtte meddelas, att vid nyanställning av lärare vid rikets folk- och småskolor befattningshavare tillförbindes den skyldighet att underkasta sig förflyttning från en tjänst till en annan, som framdeles kan bliva i vederbörlig ordning bestämd,

dels ock en inom riksdagen väckt motion (I: 298), vari hemställts, att riksdagen i anledning av ifrågavarande proposition måtte besluta,

att ordinarie lärare vid folk- eller småskola må kunna förflyttas från en lärartjänst till en annan inom samma län,

att, om lärare vägrar att underkasta sig dylik förflyttning, han från och med den dag, då förflyttningen skulle hava trätt i kraft, icke skall äga komma i åtnjutande av provisorisk avlöningsförbättring,

att ersättning för flyttningsskostnader mellan olika skoldistrikt ävensom för den minskning i läraren tillkommande avlöningsförmåner, som kan för-
anledas av förflyttningen, skall gäldas av statsmedel, samt

att dylika ersättningsbelopp må enligt länsstyrelsens prövning utgå från det ordinarie förslagsanslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor,

I motionerna I: 293 och II: 427, vilka sysselsätta sig med frågan om lära-
res flyttningsskyldighet, har åberopats en av skatteutjämningsberedningen den 17 februari 1932 till Eders Kungl. Maj:t avlåten, vid motionen II: 427 såsom bilaga fogad skrivelse.

I denna skrivelse har erinrats, att beredningen redan tidigare framhållit önskvärdheten av sådana ändrade bestämmelser i folkskolestadgan, att lärare, som hädanefter ~~vunne~~ ordinarie anställning, anställdes vid skoldistriktets skolor med placering tills vidare vid viss skola. Beträffande lärare, vilka redan vunnit ordinarie anställning vid viss skola, hade beredningen härjämte an-
fört, att det syntes böra tagas under övervägande, huruvida icke i samband med en eventuell lönereglering för folkskollärarkåren sådana bestämmelser borde meddelas, att med rätten till reglerad lön skulle följa skyldighet för befattningshavaren att underkasta sig förflyttning i samma utsträckning, som kunde bliva föreskriven för nyanställda lärare.

Beredningen har vidare anfört:

Vad beredningen i nu anförda och andra hänseenden föreslog i sitt be-
rörda utlåtande inskränkte sig till att avse vissa åtgärder, vilka i syfte att bereda ökad möjlighet till begränsning av antalet lärare och skolbyggnader ansågos genomförbara även utan ändring i det nuvarande systemet för folk-
undervisningens finansiering. Beredningens arbete har emellertid numera
fortskridit så långt, att preliminära beslut fattats angående förslag till vä-
sentliga förändringar i sagda system. Då genom dessa skulle bland annat
skapas större förutsättningar att åvägabringa den rörlighet i skolorganisa-
tionen, som är av behovet påkallad särskilt med hänsyn till den starka,
fortgående minskningen av antalet skolpliktiga barn, torde det få anses syn-
nerligen angeläget, att utvecklingen av skolorganisationen i antydd riktning
icke onödigtvis fördröjes av bestämmelser, som lägga hinder i vägen för

förflyttning av lärare i den omfattning, som må finnas erforderlig. Beredningen har därför funnit sig böra ifrågasätta, att de av beredningen tidigare förordade, ovan omförmälda bestämmelserna om lärares förflyttning erhålla en i viss mån utsträckt räckvidd utan att dessa bestämmelser likväl behöva binda statsmakterna vid den ena eller den andra organisationsformen.

I enlighet härmed får beredningen i underdånighet hemställa, det tacktes Kungl. Maj:t föranstalta därom, att — utöver vad tidigare av beredningen föreslagits — sådana föreskrifter måtte meddelas, att vid nyanställning av lärare vid rikets folkskolor befattningshavare tillförbindes den skyldighet att underkasta sig förflyttning från en tjänst till en annan, som främdeles kan bli i vederbörlig ordning bestämd. Vid bifall till vad beredningen sålunda föreslagit skulle i händelse av en lönereglering enahanda skyldighet uppställas som villkor för rätt att komma i åtnjutande av reglerad lön.

I motionen I: 298, som jämväl behandlar frågan om lärares flyttningskyldighet, har till stöd för de där framställda yrkandena anförts huvudsakligen följande:

I min hemkommun By inom Kopparbergs län funnos år 1927 660 skolpliktiga barn. År 1931 hade barnantalet minskats till 598. Antalet lärare utgjorde sistnämnda år 32. Innevarande läsår uppgår barnantalet i Hornö skolor, vilka äro av A-form, till 195, därav 145 å folkskolestadiet, och dessa senare barn äro uppdelade på åtta läraravdelningar. I dessa avdelningar har alltså varje lärare omkring 18 barn att undervisa.

Antalet födda barn i församlingen under åren 1921—1931 utgör enligt uppgift från pastorsämbetet

1921	128
1922	105
1923	102
1924	81
1925	88
1926	65
1927	87
1928	53
1929	71
1930	63
1931	55

År 1938, då skolornas elever komma att utgöras av de under åren 1926—1931 födda barnen, skulle alltså barnantalet uppgå till allenast 394, och då är hänsyn ändock icke tagen till normal dödlighet bland dessa årskullar. Därest antalet lärare icke till dess kan nedbringas, skulle på varje läraravdelning komma i genomsnitt allenast omkring 12 barn. Någon ökning av barnantalet på grund av inflyttning synes icke vara att påräkna. Snarare torde det kunna befaras, att på grund av industrins tillbakagång och därav föranledd utflyttning barnantalet kommer att ytterligare minskas.

Liknande förhållanden, som här ovan påvisats, äro, enligt vad jag har mig bekant, rådande i ett stort antal skoldistrikt inom riket.

Det synes under sådana omständigheter ofrånkomligt, att effektivare åt-

gärder, än i den kungl. propositionen föreslagits, vidtagas i syfte att minska antalet läraravdelningar och att anpassa lärarkrafterna efter det verkliga behovet. Detta krav gör sig med särskild styrka gällande i dessa tider, då statens och särskilt kommunernas finanser, bland annat på grund av de stora utgifterna för folkskoleväsendet, äro synnerligen hårt ansträngda.

De åtgärder, vilka i förevarande hänseende i propositionen föreslås, äro icke till fyllest under de alldeles exceptionella förhållanden, som inträtt genom den starka nativitetsminskningen. För en elastisk anpassning av lärarkrafterna efter barnantalets ökning eller minskning är det uppenbarligen icke tillräckligt att kunna förflytta en lärare inom ett och samma skoldistrikt. Av Kungl. Maj:ts förslag framgår för övrigt icke, huruvida den föreslagna skyldigheten för lärare att underkasta sig förflyttning från en tjänst till en annan skall avse även sådana redan nu anställda lärare, vilka antagits vid viss skola, eller allenast lärare, vilka framdeles vinna ordinarie anställning. I vilket fall som helst är det tydligt, att man på denna väg icke vinner möjlighet att inom rimlig tid minska lärarnas antal och anpassa detta efter barnantalet. Detta syfte nås icke heller i erforderlig omfattning genom det motionsvis framförda förslaget att lärare, som framdeles erhålla ordinarie anställning, skola vara skyldiga att underkasta sig förflyttning i den omfattning, som i vederbörlig ordning kan bliva bestämd. Enda möjligheten att åstadkomma en i nuvarande ekonomiska nödläge nödvändig beskränning av den alltför vida skolorganisationen är, att lärarna underkastas förflyttningsskyldighet icke allenast inom skoldistriktet utan även från ett skoldistrikt till ett annat. Det kan i detta sammanhang erinras, att statens befattningshavare i allmänhet äro skyldiga att underkasta sig förflyttning från en ort till en annan, vadan lärarpersonalen härigenom icke skulle komma i sämre ställning än statens tjänstemän.

Visserligen skulle genom en dylik allmän förflyttningsrätt ett visst ingrepp göras i församlingarnas befogenhet att själva utse sina lärare. Men å andra sidan är det också ett församlingsintresse, att utgifterna för skolväsendet, där så är möjligt, nedbringas, och man torde hava rätt att förvänta att med det överflöd på lärare, som för närvarande mångenstädes är tillfinnandes vederbörande myndigheter skola taga en viss hänsyn till församlingarnas önskemål, då det gäller att tillsätta en lärartjänst genom förflyttning från annat skoldistrikt.

Om det alltså ur principiell synpunkt måste anses nödvändigt och riktigt, att en vidsträcktare förflyttningsskyldighet ålägges lärarna, torde emellertid av praktiska hänsyn denna skyldighet böra på något sätt begränsas. Lämpligast synes härvid vara, att förflyttningsskyldigheten inskränkes till att omfatta skolor inom ett och samma län.

Till förekommande av att förflyttningsrätten missbrukas torde böra meddelas föreskrifter av enahanda innehåll, som i propositionen föreslås vid förflyttning av lärare inom ett skoldistrikt.

För det allmänna skulle ett nedbringande av lärarantalet genom förflyttning vid uppkommande ledigheter av lärare från ett skoldistrikt till ett annat innebära avsevärda besparingar. Särskilt gäller detta staten, som ju för närvarande betalar 9/10 av lärarnas avlöning. Då det icke torde kunna ifrågasättas att vid förflyttning av lärare mellan olika skoldistrikt ålägga det ena eller andra distriktet att betala kostnaderna för lärarens flyttning, synes det böra ankomma på staten att i dylika fall bestrida dessa kostnader, ävensom att till läraren utgiva ersättning för den minskning i avlöningsförmåner,

statliga såväl som kommunala, han kan få vidkännas på grund av förflyttningen. Dylika ersättningar torde böra utbetalas av vederbörande länsstyrelse efter prövning av de framställda anspråken. Med hänsyn till den besparing, som från statens sida härvid skulle göras beträffande statsbidrag till skoldistriktet, torde dessa ersättningar lämpligen kunna utgå från det nuvarande förslagsanslaget till lärarnas avlöning.

Mot införandet av en dylik allmän förflyttningsskyldighet har invänts, att de lärare, vilka redan antagits vid viss skola, över huvud icke kunna tvingas att underkasta sig en vidsträcktare förflyttningsskyldighet. Detta må vara riktigt. Om en sådan lärare vägrar att gå med på en förflyttning, som med hänsyn till det allmännas befogade intressen finnes påkallad, bör därför skapas möjlighet att utöva en viss påtryckning på läraren. I sådant syfte bör enligt min uppfattning föreskrivas, att läraren i sådant fall icke skall äga rätt att bekomma den av riksdagen beviljade provisoriska avlöningsförbättringen. Även om detta ur den enskilde lärarens synpunkt kan förefalla i viss mån obilligt, bör det dock erinras, att det icke är fråga om att genom förflyttningen beröva läraren någon del av hans löneförmåner, och då nu förhållandena äro sådana, att åtgärder i den av mig angivna riktningen måste vidtagas för att hålla statens och kommunernas utgifter för skolväsendet inom skäliga gränser, torde det kunna förväntas att lärarkåren lojalt fogar sig i sådana förändringar, som med hänsyn till det allmännas och folkskolans bästa visa sig erforderliga.

Jag vill till slut erinra, att det icke saknas precedensfall på ingripanden av den art, som här av mig föreslagits. Sålunda gjordes exempelvis genom statsmakternas beslut år 1927 häradsbördningarnas rätt att i fortsättningen komma i åtnjutande av den då utgående förhöjningen av expeditionslösen beroende därav, att de underkastade sig bestämmelserna i kungörelsen den 20 maj 1927, nr 179, i fråga om avlöning åt de vid domsagornas kanslier anställda, icke rättsbildade biträdena. Genom kungörelsen den 26 juli 1927 om ändring av § 3 i förordningen den 7 december 1883 angående expeditionslösen förordnades vidare, att vissa bevis, vilka av myndighet utfärdats mot lösen, skulle vara befriade från dylik avgift.

Riksdagen har liksom departementschefen den uppfattningen, att åtgärder äro erforderliga för att giva vår folkskoleorganisation större förmåga av anpassning efter växlande förutsättningar och behov, även oberoende av den konstaterade nedgången i barnantalet, vilken kan vara en övergående företeelse. Den brist på elasticitet, som för närvarande präglar nämnda organisation, medför icke endast, att folkskoleväsendet drager onödiga kostnader både för stat och kommun, utan även att lärjungarna ej alltid erhålla så god undervisning, som vid en större rörlighet i organisationen varit möjlig. För det allmänna är det alltså synnerligen betydelsefullt, att det initiativ till en reform i angivna hänseende, som togs av 1927 års riksdag och som nu av Eders Kungl. Maj:t fullföljts, leder till ett verksamt resultat.

De av Eders Kungl. Maj:t här framlagda förslagen karakteriseras av varsamhet och hänsyn såväl till den kommunala självbestämmanderätten som till lärarpersonalens rättsliga ställning. Denna ståndpunkt stämmer väl överens med andan i 1927 års riksdagsskrivelse, och i det stora hela kan riksdagen ansluta sig till den principiella inställning till föreliggande spörsmål,

som i propositionen kommer till uttryck. Endast i ett avseende, vartill riksdagen strax skall återkomma, har riksdagen ansett sig böra, för att giva reformen en högre grad av effektivitet, ifrågasätta längre gående åtgärder än Eders Kungl. Maj:ts förslag avser.

Mot vad Eders Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om ökade möjligheter att förflytta lärare synes i och för sig intet vara att erinra. Det kan emellertid icke bestridas, att förslaget i denna del är av ganska ringa praktisk betydelse. Någon möjlighet till förflyttning av lärare från ett skoldistrikt till ett annat lämnas icke, och, vad beträffar förflyttning inom samma skoldistrikt, inskränker sig det nya till att folkskolinspektören tillerkännes initiativrätt i dessa ärenden, att i landsbygdsdistrikt, där 1930 års lag om skolstyrelse icke är tillämplig, beslutanderätten tillägges skolrådet i stället för kyrkostämman¹⁾ samt att lärare hädanefter icke skola anställas såsom ordinarie vid viss skola utan såsom ordinarie inom distriktet med tjänstgöring tills vidare vid viss skola. Dessa ändringar innebära visserligen förbättringar, men några mera verksamma rationaliseringsmedel utgöra de icke. Genom att de begränsats till ett och samma distrikt erhålla de endast en mycket ringa räckvidd.

Departementschefen framhåller själv, att en godtagbar lösning av problemet om flyttning av lärare mellan distrikten innesluter betydande möjligheter till en smidig anpassning av folkskoleväsendet efter förefallande behov. Han anser dock en sådan lösning av frågan möjlig endast i samband med en blivande lönereglering. Tanken på att stadga flyttningsskyldighet av nu avsedd innebörd för lärare, som hädanefter vinna ordinarie anställning, avvisas av departementschefen, då härigenom lärarna skulle komma att uppdelas i två kategorier med sinsemellan väsentligt olika rättsställning.

Även riksdagen har den uppfattningen, att en sådan utvidgning av lärarnas flyttningsskyldighet, varigenom den ovillkorliga bundenheten vid visst distrikt hävdades, skulle avlägsna ett av de svåraste hindren för ifrågavarande rationaliseringssträvanden. En lösning av frågan på denna väg måste givetvis medföra ett försvagande i viss mån av lärarnas rättsliga ställning och likaledes ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Man bör därför här gå fram med stor försiktighet. Enligt riksdagens mening har dock utvecklingen numera nått därhän, att det icke längre låter sig göra att utan vidare tillbakavisa kravet på åtgärder i denna riktning.

Riksdagen kan emellertid icke följa motionerna I: 293 och II: 427 samt I: 298, då i dessa motioner påyrkas ett riksdagens omedelbara beslut i ämnet. Detta ej endast därför, att riksdagen anser åtskilliga anmärkningar kunna riktas mot de i motionerna framställda förslagen till bestämmelser, såsom, beträffande motionerna I: 293 och II: 427, att det icke lär rimligen kunna ifrågakomma att försätta en befattningshavare i det osäkerhetstillstånd, som skulle bliva följderna, om vid hans anställning knötes ett villkor av den obe-

¹⁾ I sådana distrikt, där nämnda lag är tillämplig, tillkommer redan nu beslutanderätten folkskolestyrelsen.

stämda innebörd, dessa motioner synas avse, samt, i fråga om motionen I: 298, att det näppeligen kan anses stå i god överensstämmelse med den hänsyn, de svenska statsmakterna pläga visa skälighets- och billighetssynpunkter, att för redan anställda ordinarie lärare göra den sedan flera år utgående förmånen av provisorisk avlöningsförbättring beroende av lärarnas underkastelse under flyttningsvillkoret. Dylika brister i nämnda förslag skulle måhända genom lämpliga ändringar eller tillägg kunna avlägsnas. Men vad som framför allt gör, att riksdagen icke kan omedelbart avgöra denna fråga, är, att densamma innesluter ett flertal väsentliga spörsmål, som tarva närmare utredning och ett ingående övervägande, innan saken kan anses mogen att av riksdagen definitivt prövas. Sålunda måste först och främst flyttningsskyldighetens omfattning och innebörd noggrant fixeras. Bland annat bör det klargöras, huruvida och i vilken utsträckning lärare, som innehar anställning vid skola av högre skolform, skall vara skyldig underkasta sig förflyttning till lägre skolform, ävensom vilken betydelse, som eljest bör tillmätas avsevärda skiljaktigheter med hänsyn till tjänstgörings- och övriga levnadsförhållanden på de olika orterna. Frågan, huruvida flyttningsskyldigheten bör territoriellt begränsas, och, om så befinnes böra ske, huruvida, såsom föreslås i motionen I: 298, länet eller möjligen stiftet eller annat område skall komma ifråga, är jämväl förtjänt av närmare begrundande. Vidare måste själva det tekniska förfaringssättet vid förflyttningen övervägas. Därvid framställa sig sådana frågor som huruvida skoldistriktet skola ställas helt utom inflytande på proceduren eller om deras medverkan i en eller annan form kan tänkas; vilken myndighet, som lämpligen bör anförtros att handlägga dessa ärenden o. s. v. De nu anförda exemplen torde tillräckligt belysa behovet av ytterligare utredning innan riksdagen fattar ståndpunkt i ämnet. Denna utredning synes riksdagen böra göras så allsidig som möjligt. Utredningen bör alltså ej endast taga sikte på de spörsmål, riksdagen här ovan såsom exempel framdragit, utan den bör i möjligaste mån beakta alla de förhållanden, som överhuvudtaget kunna äga betydelse i detta sammanhang, vare sig de angå statens eller kommunernas eller lärarnas intressen. Eventuellt kan det vid utredningen även bliva nödvändigt att taga hänsyn till skatteutjämningsberedningens pågående arbete, i vad det berör förevarande område. Synnerligen önskvärt är, att utredningen bedrives med skyndsamhet, så att dess resultat så vitt möjligt må kunna föreläggas 1933 års riksdag.

Riksdagen anser sig alltså böra beträffande frågan om ökade möjligheter att förflytta lärare för närvarande godkänna Eders Kungl. Maj:ts förslag men i anledning av motionerna I: 293 och II: 427 samt I: 298 anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående stadgande av skyldighet för lärare vid folk- och småskolor att låta sig förflytta från ett skoldistrikt till ett annat ävensom för riksdagen framlägga berörda utredning jämte härå grundat förslag i ämnet.

Eders Kungl. Maj:ts förslag i fråga om ökade möjligheter att vid vakanser indraga obehövliga lärartjänster synes riksdagen böra godtagas. Så vitt riksdagen kan finna, erbjuder detta förslag goda möjligheter till besparingar för såväl stat som kommun. De statliga skolmyndigheternas inflytande på här ifrågavarande ärenden torde utgöra en borgen för att de föreslagna nya bestämmelserna icke komma att tillämpas på ett sådant sätt, att undervisningsväsendet härigenom försämras eller en oskäligt stor kår av extralärare uppkommer.

De hittills behandlade delarna av Eders Kungl. Maj:ts förslag avse icke Stockholms skoldistrikt, utom för så vitt angår möjligheten att erhålla befrielse från skyldigheten att förordna vikarie å ledig lärartjänst ävensom bestämmelserna om uppehållande av lärartjänster med extra ordinarie lärare. I övrigt har departementschefen ansett förhållandena i Stockholm tarva ytterligare utredning. I anledning härav vill riksdagen framhålla, att riksdagen anser enahanda bestämmelser i nu förevarande avseenden böra, så vitt möjligt, gälla för Stockholm som för rikets övriga stadsskoldistrikt, och att dylika bestämmelser, sedan den avsedda utredningen slutförts, enligt riksdagens mening torde kunna av Eders Kungl. Maj:t utfärdas, utan att frågan ånyo föreläggas riksdagen.

Förslaget till bestämmelser om undervisning av barn i annat skoldistrikt än det, barnet tillhör, synes riksdagen utgöra ett betydelsefullt steg i riktning mot en mera rationell organisation av folkskoleväsendet.

Riksdagen delar departementschefens uppfattning, att någon författningsändring i syfte att vinna ökad användning av kommunalförbund för främjande av skolväsendet icke bör för närvarande komma till stånd med hänsyn till det inom skatteutjämningsberedningen pågående arbetet, vilket jämväl berör hithörande ämnen.

Eders Kungl. Maj:ts förslag om det nuvarande ordinarie inackorderingsanslagets bibehållande vid oförändrat belopp, 548,000 kronor, samt om uppförande av ett nytt, extra anslag å 15,000 kronor till inackordering av barn i andra delar av riket än de fyra nordligaste länen har riksdagen bifallit.

I fråga om anslaget till statsbidrag för skolskjutsar har departementschefen uttalat sina sympatier för tanken på anslagets förändring till förslagsanslag men ansett sig icke kunna framställa förslag härom, emedan fixerade normer, efter vilka statsbidragen skulle utgå, icke föreläge utarbetade. Departementschefen har emellertid tillkännagivit sin avsikt att, så snart tillfälle därtill gäves, göra hemställan om uppdrag åt skolöverstyrelsen att framlägga förslag i ämnet. Anslaget föreslås alltså för nästkommande budgetår skola bibehålla karaktären av bestämt anslag och utgå efter oförändrade grunder, men i stället äskas av Eders Kungl. Maj:t en höjning av detsamma från 85,000 kronor till 150,000 kronor.

Riksdagen bifaller Eders Kungl. Maj:ts förslag i denna del. Härvid vill dock riksdagen uttala önskvärdheten av att förslag till fixerade normer för

skjutsbidragens utgående utan dröjsmål må bliva utarbetat genom skolöverstyrelsens försorg och förelagt en kommande riksdag, på det att anslagets förändring till förslagsanslag må kunna tagas under övervägande. Först genom en sådan förändring blir det nämligen möjligt att fullt utnyttja skolskjutsanordningen till vinnande av kostnadsbesparingar och samtidigt förbättringar i skolväsendet.

Riksdagen anser sig vidare böra framhålla, att enligt dess mening det under nu rådande förhållanden är särskilt angeläget att vid disponerandet av skolskjutsanslaget framför allt sådana fall ifrågakomma till bidrag, där genom anordnande av skolskjutsar det allmännas utgifter för skolväsendet kunna nedbringas.

Beträffande förslagsanslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor har Eders Kungl. Maj:t föreslagit, att detsamma skulle höjas från 51,000,000 kronor till 51,700,000 kronor.

Mot Eders Kungl. Maj:ts förslag i nu förevarande del har riksdagen intet att invända.

Under återopande av vad sålunda anförts får riksdagen

I. förklara sig icke hava något att erinra mot att för beredande av större möjlighet för skoldistrikt att vid minskning av barnantalet indraga skolor eller skolavdelningar ändringar vidtagas i folkskolestadgan och stadgan angående folkundervisningen i Stockholm i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 5 februari 1932 tillstyrkt,

II. anmäla, att riksdagen godkänt följande ändringar i grunderna för utgående av statsbidrag till lärare vid folkskolor och småskolor:

1. Därest skolöverstyrelsen i vederbörlig ordning medgivit befrielse från skyldigheten att anställa vikarie för tjänstledig lärare, skall det till avlöning av den tjänstledige läraren eljest utgående statsbidraget minskas med ett belopp, motsvarande vad läraren under tjänstledigheten avstått av sin avlöning.

2. Såsom villkor för erhållande av statsbidrag skall, utom annat, varom här nu ej är fråga, gälla:

a) att undervisningen vid skolan fortgår minst åtta månader om året, därest icke Eders Kungl. Maj:t genom särskilt beslut medgivit inskränkning i den sålunda stadgade undervisningstiden eller skolöverstyrelsen i vederbörlig ordning befriat skoldistriktet från skyldigheten att uppehålla undervisningen genom vikarie;

b) om bidrag sökes till nyinrättad ordinarie eller extra ordinarie lärartjänst eller till lärartjänst, som förändrats från extra ordinarie till ordinarie: att folkskolinspektören vitsordat tjänstens behövlighet.

III. anmäla, att riksdagen höjt det ordinarie förslagsanslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor, nu 51,000,000 kronor, med 700,000 kronor till 51,700,000 kronor,

IV. anmäla, att riksdagen i riksstaten uppfört det ordinarie anslaget till inackorderingsbidrag för vissa skolpliktiga barn inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, dock ej rikets nordligaste gränsorter, med oförändrat belopp 548,000 kronor,

V. anmäla, att riksdagen till inackorderingsbidrag för vissa skolpliktiga barn, tillhörande skoldistrikt i andra delar av riket än de fyra nordligaste länen, beviljat för budgetåret 1932/1933 ett extra anslag av 15,000 kronor,

VI. anmäla, att riksdagen till bidrag för anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn beviljat för budgetåret 1932/1933 ett extra anslag av 150,000 kronor att utgå enligt de närmare villkor och bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva,

VII. i anledning av ovannämnda motioner (I: 293 och II: 427 samt I: 298) anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en skyndsam utredning angående stadgande av skyldighet för lärare vid folk- och småskolor att låta sig förflyttas från ett skoldistrikt till ett annat ävensom så vitt möjligt för 1933 års riksdag framlägga berörda utredning jämte härå grundat förslag i ämnet.

Stockholm den 20 april 1932.

Med undersåtlig vördnad.
